

pa tudi nemogoče kritikovati knjigo ob kratkem;¹⁾ v teh-le vrsticah podajemo samo nekaj mislij o teh spisih. — »Enklitike v slovenščini«. Oblikoslovje in skladnja. Napisal dr. Matija Murko. Ta razprava je temeljita, opira se na obširno raziskovanje zgodovinsko in dijalektologično. Pisatelj bode prihodnje leto nadaljeval to razpravo. — »Doneski k historični slovenski dialektologiji.« Spisal Vatroslav Oblak. Pisatelj obdeluje: a) italijansko-slovenski besednjak Gregorija Alasie da Sommaripa, iz leta 1607. ter priobčuje njega najvažnejše oddelke; b) ukaz briksenskega škofa Joana do slovenskih podložnikov bleškega okraja iz l. 1642; c) (dodatek) »Truberjev katekizem z dvema izlagama od l. 1575.« Poslednji oddelek utegne zaradi raznih besedij najbolj zanimati čitatelja. — »Premogova tvorba v občē, posebej pa nje izobrazba na slov. Štajerji.« Spisal M. Cilenšek. O tem spisu bi radi obširneje poročali, ker je dosti umeven in ga bode marsikdo rad čital; upamo, da bode ugajal. — Dragocen je zlasti spis gospoda S. Rutarja: »Prazgodovinske in rimske izkopine po Slovenskem l. 1890.« Iz tega poročila in iz prejšnjih se sedaj lahko pouči vsakdo, kako napreduje preiskovanje starin na slovenskih tleh. Po pravici strmi sedanji rod, ko vstajajo iz grobov pristni spominki prejšnjih narodov. Zaradi mnogih vrlin spisa bi želeli, da bi ne bilo v njem nekaj jezikovnih nedostatkov, katere smo že v tem listu zavračali, n. pr. prav imeti, začudene oči, obljuden kraj; vendar nam h krati ugaja, da se pisatelj izogiba novotarijam. Jako primerne, dasi preproste, so štirinajstere male slike. — Prav tako nam vrlo ugaja Ivana Šubica spis: »Barve in njih uporaba v ornamentiki.« Ne samo, da je v njem dobro razložena teorija barv, ampak spis razkazuje tudi porabno stran, ki je za sedanji vsestranski napredek v umetelnosti in v obrtih jako važna. — »† Franc Miklosich.« S tem naslovom je napisal g. dr. Murko kratko spomenico velikemu učenjaku in dopolnil življenjepisa, ki ga je objavila »Matica Slovenska« l. 1883. — Za spisi je »bibliografija slovenska«, katero je sestavil gospod Ivan Tomšič. Sestavljalec pravi, da se je ravnal po danih nasvetih. Na koncu knjige so tajnika gosp. E. Laha poročila o »delovanji Ma-

¹⁾ Tu se nam zdi potrebno, da čitatelju v občē povemo nekaj o ocenah. Dolgost ali kratkost ocene ni (sama na sebi) znamenje, da je spis dober ali slab, zakaj I. ocenjajo razni ocenjevalci različno, 2. je potreba ali prilika za opazke pri raznih spisih različna in 3. se je treba ravnati po prostoru. Zlasti urednik mora paziti na poslednjo mejo. Večinoma zahtevajo pisatelji, da naj se spisi ne krajšajo in ne preminjajo, zato se mora urednik gledé na prostor ravnati po okoliščinah. — To smo opomnili, da bi koga ne žalili, ako izpregovorimo o dobrem spisu v kratki oceni. Umevno je pa tudi, da ni dovolj prečitati samo jedenkrat in naglo tak spis, kakoršen je n. pr. Murkov, ako ga hočeš kritikovati, marveč treba ga obdelovati polagoma; vendar pa večina čitateljev pričakuje urnega poročila. V takih slučajih bomo navadno pozneje in o priiliki obdelovali kritično važne spise. — Uredn.

tice Slovenske« in pa imenik udov, katerih je bilo 2157, a l. 1890. samo 2082. Vsekako je ta prirastek veselo znamenje, ki priča, da Slovenci zaupajo društvu, in da je poslovanje njegovo natančno in skrbno. Upamo pa, da bode to število še dolgo rastlo. Pisatelji pa ne smejo pozabiti, kar čitajo v »Pozivu«: »— je želeli, da bi izbrali take predmete, ki ugajajo potrebam naroda slovenskega ter zaradi svoje splošne zanimljivosti prijajo večini Matičnih društvnikov.« Posebej jezikovni spisi naj bi se ozirali na to večino in bili čimdalje bolj porabni.

Dr. F. L.

2 »Zgodovina Novega Mesta.« Sestavil Ivan Vrhovec, c. kr. profesor. V Ljubljani, 1891. Založila »Matica Slovenska«. Tiskala »Katoliška Tiskarna«. Str. 308 + 8. Cena 1 gld. — Med »Matičnimi« knjigami za l. 1891. nas je prav posebno razveselila ta zgodovina. G. pisatelj nam je tukaj podal mnogo pojasnila, da umevamo bolje težavno zgodovino slovensko. Novomeščani pa se sedaj lahko ponašajo, da imajo obširno in lepo opisano življenje in delovanje svojih prednikov, s čimer se ne more ponašati nobeno drugo mesto daleč na okrog. A ni bilo malo delo, katero je imel g. pisatelj, predno je zbral iz tolikih virov, kakor jih našteva spredaj v knjigi — in kar je najvažnejše: iz peterih arhivov na Kranjskem — velikansko gradivo. Stvar je bila težavna tudi zato, ker so do naših dni skoraj vsi kranjski zgodovinarji, tudi oče Valvasor, vpletali pripovedke med pristne zgodovinske dogodke in tako močno pokvarili obraz domače zgodovine, naslednikom pa delo obtežili. Treba se nam je zatekati k prvotnim virom, namreč k listinam, ki leže še po arhivih, ter razvozljavati zamotane niti. Ta mučni posel pa je za Novo Mesto opravil vestno, kolikor so mu dopustile okoliščine, g. prof. Vrhovec. Zato mu bodo hvaležni vsi prijatelji domače zgodovine. Neveda s tem ni rečeno, da bi bilo najnoveje njegovo delo na vse strani dovršeno in popolnoma brez hib; tega si gotovo g. profesor sam ne domišljeje. Sto in stokrat si je najbrže želel kako stvar bolje pojasniti, ali, izmišljavati si ni hotel; živih prič kosti so strohnele, mrtve priče, pisma, so zgorele, ali pa se še niso vzdignile iz prahu, in tedaj mu je bilo treba vezati dobljene ostanke, kakor veže prazgodovinar črepine od izkopane žarnice. Prav v stiski je bil pisatelj, kakor se vidi, pri vrsti novomeških proštov. Prepričal se je, da so letnice v Valvasorju zelo površne. Tudi »Catalogus Cleri Dioecesis Labacensis« nam vsako leto podaje iste pomote. Zadel je tedaj že pri prvem proštu. Jakobu Turjaškem, na težavo. Valvasor je pristavil jedno suho letnico: 1510. »Catalogus« pravi, da je isti proštoval od l. 1493 do 1512. G. Vrhovec pa je iz drugih okoliščin posnel, da je Turjaški to službo opravljal k večjemu do l. 1509. A še ta letnica, kakor sem se pred kratkim prepričal, ni prava, ampak mnogo previsoka. Pové nam namreč izvorna listina v videmskem nadškofjskem arhivu, da so dolenski duhovni prosili že 17. aprila l. 1499. patrijarha, naj jim za nad-dijakona Slovenske Marke potrdi novomeškega dekana Mihaela Sterleckerja, ker je umrl proš

in naddijakon Jakob Turjaški. Takih popravkov, kakor se ob sebi ume, nabere se lahko sčasoma mnogo in nabralo se jih bode mnogo tudi za Novo Mesto. Upam pa, da s takimi popravki ne bode nihče hotel kratiti zaslug g. profesorja, še manj pa mu hudomušno jemati čast. Te časti ne maram niti za troho jemati g. Vrhovcu. Da, še več! Priznavam, da je spraval v zgodovino Novega Mesta vkljub mnogim težavam zadosti harmonije in lep pregled. Vrh tega ima še poseben dar, da zna tudi manj mikavne stvari pripovedovati ljubeznivo, da človek ne odloži rad knjige. Najbolj bo pa ta »Zgodovina« mikala Novomeščane same in brezštevilne može, ki so kot dijaki mnogo srečnih dni preživeli v »metropoli« ob počasni Krki. Ugajal jim bode znabiti tudi oddelek, ki govori o prizorih iz dijaškega življenja. Vendar se vsaj meni zdi, da je ta stvar (in še nekaj drugih) premalenkostna za tako delo, in da bi bila Zgodovina boljša brez takega drobiža, ki ne dá prave podobe niti mestu, niti kulturnim njegovim razmeram. Stalno ceno pa bode ohranila knjiga zaradi zanimivih novih podatkov o cerkvah, samostanih, kapiteljnu, mestnem zboru, francoski okupaciji in posebno o šolah. Dodane ima za sklep tri izvirne listine, med katerimi se odlikuje ustanovno pismo novo-meško z dne 7. aprila 1365. — Znabiti o priliki zinem o tej važni knjigi še kako besedo.¹⁾

Ant. Koblar.

»**Narodni koledar**« za prestopno leto 1892. Uredil in izdal Dragotin Hribar. V Celji. Tiskal in založil Drag. Hribar. 4°. Str. 74. Cena 45 kr. — Poleg takim knjigam navadne vsebine omenjamo, da so tu na kratko opisani: J. Marn, Jurij Šubic, dr. Fr. Celestin, Matija Majar (s slikami). V spisu »Denarni zavodi in denarne razmere po Slovenskem« popisuje g. J. L. zlasti delovanje slovenskih posojilnic. Zanimiv je »Razgled po svetu«.

»**Puška repetirka**« (Repetier-Gewehr) v vprašanjih in odgovorih s slovarčkom cesarskim in kraljevim vojakom v pomoč. Spisal in založil Andrej Komel pl. Sočehran, i. c. in kr. major v pokoju. V Ljubljani, 1891. Tisk „Narodne Tiskarne«. 8°. Str. 40. Cena 20 kr. — Ne samo vojakom, ampak tudi pisateljem je jako rabna ta knjiga zaradi mnogih domačih izrazov in zaradi slovarčka. Pokoj g. majorja je posebno plovit za slov. slovstvo, njegovo delovanje za naš razvoj prekoristno.

»**Pred 125. leti.**« Zanimivosti iz prve dôlebe c. kr. kmetijskega društva v Gorici. Nabral in o priliki kmetijske in gozdarske razstave v Gorici svojim rojakom posvetil Ernest Klavžar. Tiskala »Hilarijanska Tiskarna« v Gorici. 1891. Str. 34. — To knjigo smo omenili že lani. Lepa spomenica je bivše goriške deželne razstave. — G. Klavžar je izdal tudi: »Priročni zakonik za Goriško« (1 gld. 60 kr.) in »Priročni šolski zakonik« (60 kr.)

¹⁾ Uredništvo bode pa kmalu podalo čitateljem izvirno sliko Novega Mesta iz rok našega sotrudnika g. J. G.

»**Amerikanski Slovenec**« se imenuje nov list, ki je začel lani v septembru izhajati v Chicagi v Ameriki. Naroča se: »Amerikanski Sl.« Chicago, III. 65, Cor. W. 19. & Johnson Sts. Več prihodnjič.

HRVAŠKO SLOVSTVO.

Knjige »društva sv. Jeronima« za leto 1891.

(Piše —è.)

1. Prva in najobsežnejša knjižica je priljubljeni koledar: »**Danica**« za l. 1892. 8°. Str. 224. Cena 25 kr. — Ta knjižica se najbolj razširi po širni hrvaški domovini in je vsaki hiši mil gost, drugače se ne bi tiskala v 35.000 iztiskih. Letošnja »Danica« je prekosila vse prednice i po vsebini i po veličini. V letopisu vidimo, da šteje društvo 9196 členov, še vse premalo za hrv. narod. Zato je pa njegova imovina poveljnejša, ker šteje 124.580 gld. 33 kr. Sevéda se bode mnogo teh novcev potrosilo, ker si misli društvo sezidati svojo hišo, katere do sedaj še nima. A ko bode imelo svoje stanovanje, skrbelo bode pač še mnogo lože za napredek in prosveto naroda, kakor pa doslej. Kaj raznovrsten je književni del »Danice«. Od zabavnih spisov omenjam na prvem mestu malo pripovedčico znanega Josipa Kozarca: »**Hajduk Grga ili ne osvećuj se nikomu**«. Kratko pa v krasnem jeziku riše življenje Grgina, kateri je postal, izgubivši svojo srečo, jeden izmed najglasovitejših in najnevarnejših hajdukov (razbojnikov) v Slavoniji, pa je žalostno poginil, ko je zopet začel bolje in mirnejše življenje. Poljudno napisana je črtica pokojnega Nikole Tordinca: »**Praznovjerja o mliečnom putu, o kresnici i ognjenoj obli**«, v kateri tolmači narodu rimsko cesto in meteore in ga uči, kako je vera v take prikazni prazna. Podobno, pa v drugačni obliki uči narod že nekoliko let duhovnik Joso Vukelić v črticah »**Iz krajiškoga posielca**«, posebno se prilaga tem črticam lepi, jedrnat govor nekdanjih graničarjev. Iz ruskega prevedena pripovedka »**Dioba**« je tudi prav nalašč za »Danico«. V letošnji Danici se je oglasil zopet njen večletni odbornik, zaslužni starina, pesnik Ivan Trnski, ter zložil lepo pesem »**Krste Frankopana vjevanje na Mlečiče**«. Krasna nar. pesem iz Bosne: »**Kraljević Marko i nedjelja mlada**« uči, da moramo posvečevati nedeljo, a St. Korenič opisuje lepo slavnost, katera se je vršila letos na Trsatu. Umesten je opis mesta »**Jajca**«. V obče moramo le pohvaliti društvo, da podaja že nekoliko let opise ponosne Bosne, katera se čedalje bolj združuje s Hrvaškim. Kakó tudi ne bi, saj prebiva tu in tam isti narod, a tudi se pri čitanju takovih opisov obude marsikateremu čitatelju spomini na poslednjo vojsko. Nasprotno se pa tudi Bosanci, če jim pride taka knjiga v roke, zavedó svojih bratov. Kratko je opisano mesto Zader. Ne smem pozabiti niti spisa »**Slaveni — Slovijeni**«, kateri je kaj koristen, ker preprosti narod večkrat čudo malo vé o bratovskih narodih. Iznenadil me je pa — da mimogredé omenim — na mojem